

Koncepce výstavy a publikace

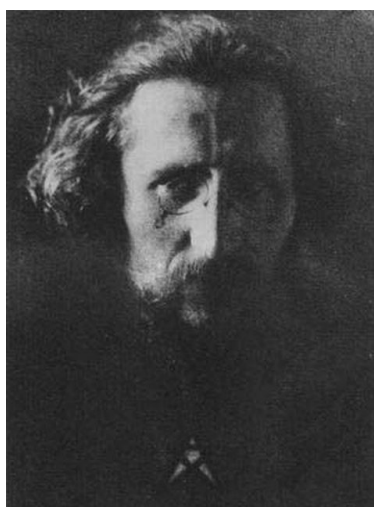
Josef Váchal. Dokonalá magie

Pořadatelé: Galerie hlavního města Prahy, Nakladatelství Paseka, Památník národního písemnictví

Termín a místo konání: 16.9.2014 – 4.1.2015, Galerie hlavního města Prahy, Dům U Kamenného zvonu

Autorka výstavy a publikace k výstavě: Marie Rakušanová

Josef Váchal

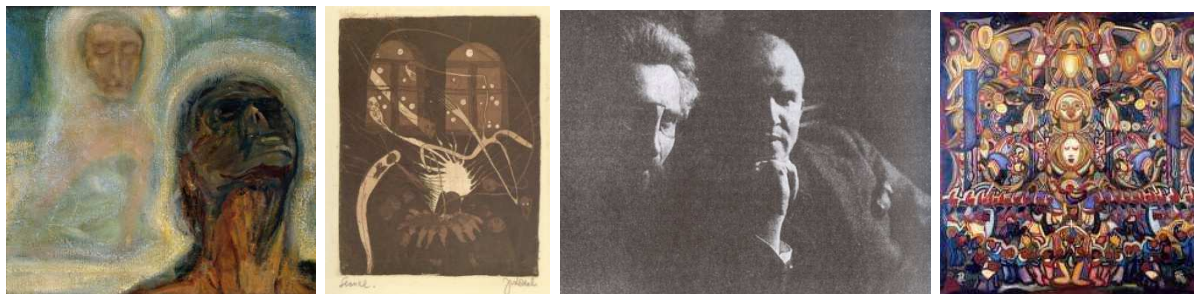
V roce 2014 uplyne 130 let od narození všestranného umělce Josefa Váchala (1884-1969), jehož dílo bylo publiku obsáhleji představeno naposled na monografické výstavě v Galerii Rudolfinum před dvaceti lety. Okruh zájemců o dílo tohoto geniálního, dosud však plně nedoceneného umělce, stále roste, přibývá jeho mladých obdivovatelů, kteří paradoxně neměli za svého života možnost seznámit se s Váchalovou tvorbou v její plné šíři. Výstava, připravovaná Galerií hlavního města Prahy a Nakladatelstvím Paseka ve spolupráci s Památníkem národního písemnictví, se pokusí Josefa Váchala představit ve velkoryse koncipované monografické přehlídce, mapující celý jeho život a tvorbu.

Josef Váchal, *Davový křik*, po 1900 – Josef Váchal, *Pláň elementální*, 1907

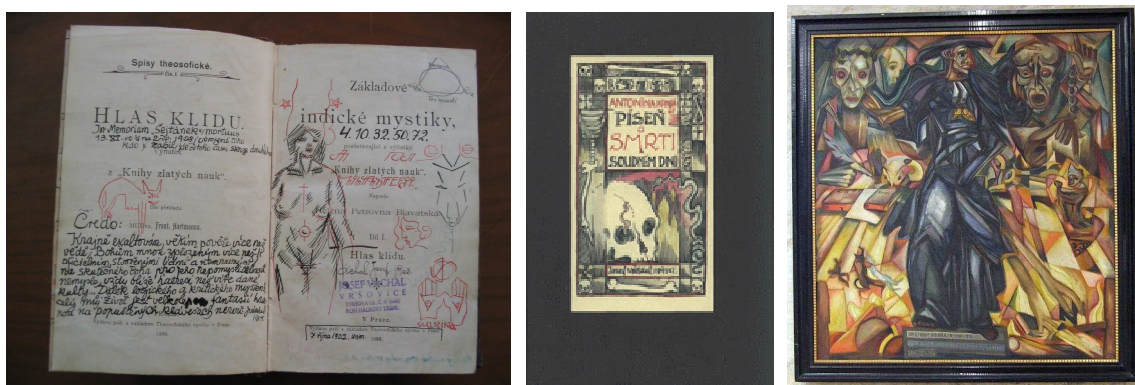
Koncepce výstavy

Název výstavy „Josef Váchal. Dokonalá magie“ se odvolává k Váchalově zásadnímu výtvarnému a teoretickému dílu, autorské knize *Dokonalá magie budoucnosti* z roku 1922. Výstava se bude soustředit především na duchovní rozměr Váchalova díla, bude mapovat jeho celoživotní zájem o hermetismus, spiritismus, magii, okultismus a náboženství. Váchalova cesta magika totiž začíná již v jeho nejútlejším mládí, kdy ho jeho otec seznámil s theosofií a spiritismem, pokračuje přes jeho zralý věk a zajímavě vstupuje do jeho života i v době jeho „studeňanského“ stáří.

Josef Váchal, SomnambulaJosef Váchal, *Seance*, 1907 – Josef Váchal s Karlem Weinfurterem – Josef Váchal, *Apoteóza spiritismu*, 1915

Výstava upozorní nejen na Váchalovy osobní zkušenosti se spiritismem, které se silně odrazily v jeho raném díle, ale také na jeho soustředěné celoživotní studium esoterické i démonologické literatury, starých teologických spisů i na jeho zájem o jógu a o východní náboženství. Prezentovány budou na výstavě také doklady těchto Váchalových zájmů, vyznačovaných jednak četbou, mnohdy doplňovanou o výtvarné pojednání studovaných výtisků, jednak přátelstvím s duchovními vůdci, z nichž například okultistu, magika a jogína Karla Weinfurtera přechodně označoval za své osobního guru.

Helena Petrvna Blavatská, *Hlas klidu. Základové indické mystiky*, Váchalův exemplář, vyzdobený jeho kresbami a doplněný jeho vpisky – Josef Váchal, *Antonína Koniáše Píseň o smrti a soudném dni*, 1919, rukopis – Josef Váchal, *Koniáš*, 1921

Váchalův zájem o magii a spiritismus navíc umožňuje postihnout také jeho rozmanité tvůrčí přístupy, od vážného zaujetí spirituálními náměty až k ironickým a parodickým polohám. (Karikující vylíčení některých svých přátel z okultistických kruhů vložil Váchal například i do svého slavného *Krvavého románu*.)

10. Gednau uwiděl pobitné straffidlo, které před ním poletowalo diwné kůncje, gaf se tady w obrazu. • Sledowal ge tedy do lochu, kbe se gemu ztratilo w gednom sabu. • Z zepital se na to swého pána, který Saptabiel se nazjwal, co je by to bylo, ale žádný odpowědi

Josef Váchal, *Magie*, 1909 – Josef Váchal, Z knihy *Přepěkné čtenj o gasnowidném Wawřincowi, kterak skrze d'ábla záhubu na dussi wzal a sspatného konce dossel*, 1910 – Josef Váchal, *Úsměvy mrtvých*, 1934

V logice Váchalovy tvorby pak tyto esoterické zájmy formovaly Váchalova díla z různých oblastí umělecké činnosti: Volná umělecká díla – kresby, obrazy, volné grafické listy, plastiky, dále knižní tvorbu, užité umění – nábytek a v neposlední řadě fotografii. Výstava má ambici prezentovat díla všech těchto skupin.

Josef Váchal, *Dvojník*, 1902 – Josef Váchal, *Vzýváci d'ábla*, 1909 – Josef Váchal, *Strach v domě*, 1914

Pozoruhodným dokladem Váchalova zájmu o okultismus a magii je výzdoba domu jeho přítele Josefa Portmana v Litomyšli, která bude ve výstavě rovněž tematizována.

Josef Váchal v Protmoneu, dobová fotografie – Josef Váchal, výzdoba skříně, Portmoneum – Josef Váchal, nástěnná a nástropní výzdoba, výzdoba nábytku, Portmoneum

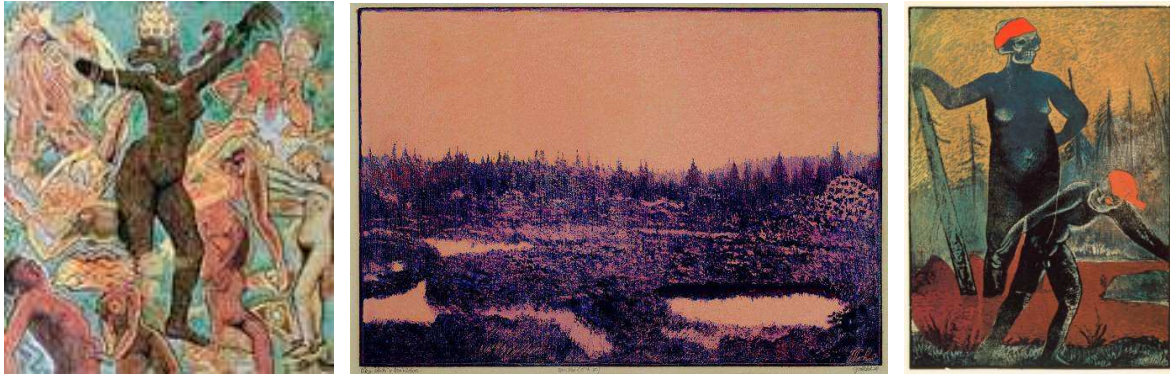
S velmi svérázně pojatými myšlenkami hermetismu, magie i démonologie se ve Váchalově tvorbě setkáváme také v případě děl, ve kterých originálním způsobem experimentoval s tvaroslovím moderních směrů, ke kterým měl jinak spíše rezervovaný postoj. Samotné umělecké realizace, ale také Váchalovy teoretické úvahy o umění svědčí o tom, že po jistou dobu hledal ve výtvarných formách futurismu, expresionismu, kubismu a abstrakce prostředky teurgických praktik a magické znaky vyjadřující mystické pravdy.

Josef Váchal, *In memoriam Marie Váchalové*, 1923 – Josef Váchal, z cyklu *Meditace o životě (Svět jednotlivcův)*, 1915 – Josef Váchal, z cyklu *Symbolika aneb Slovníček barev a linií v myšlénce spiritualisty*, 1920

Váchalův originální výklad hermetické tradice i klasiků magie a teologie jej vedl k vytvoření autorských knih, které můžeme nazvat totálními uměleckými díly, prostoupenými promyšlenou uměleckou intencí ve všech složkách a prezentujícími Váchalovu životní filozofii, namířenou proti tradičním hodnotám a morálce, přesto však hluboce humanistickou ve svém panteismu a „ekologickém“ vizionářství (cyklus *Sen o zemi*, knihy *Ďáblova zahrádka aneb Přírodopis strašidel*; *Cesta Slovenskem*; *Šumava umírající a romantická*, atd.).

Josef Váchal, z knihy *Ďáblova zahrádka aneb Přírodopis strašidel*, 1924 – Josef Váchal, *Oka slati, Neuhutten*, z knihy *Šumava umírající a romantická*, 1931 – Josef Váchal, *Démon slatě*, z knihy *Šumava umírající a romantická*, 1931

Výstava se bude snažit ukázat proměnu forem, kterými Váchal pojednával svá oblíbená esoterická témata v době své „studeňanské klauzury“. Cyklem *O druhém břehu* se Váchal ve Studeňanech vrátil k palčivé otázce, co se děje po smrti, kterou řešil ve svých dílech od samých počátků. Nedokončeným cyklem *Zednářské stupně* se pak vrátil k problematice tajných věd a učení.

Josef Váchal, *Sen mrtvého*, 1918 – Josef Váchal, *Legendární podsvětí*, z cyklu *O druhém břehu*, 1947 – Josef Váchal, z cyklu *Zednářské stupně*, 1953

Publikace k výstavě

Tyto tematické okruhy budou pojednány také v publikaci, která výstavu doprovodí. Vydá ji nakladatelství Paseka a její předpokládaný rozsah je 100 normostran a 200 reprodukcí.

Marie Rakušanová

V Praze dne 28.6.2013